

Передплата

на «РУСЛАНА» вносять:

в Австрії:

за цілий рік . . . 20 кор.
за пів року . . . 10 кор.
за чверть року . . . 5 кор.
за місяць . . . 1/70 кор.

За границею:

за цілий рік: зі щоденною
виплатою 7 доларів, або 12
рублів; з вислатою двічі
в тижні 5 1/2 доларя, або 10
рублів; з вислатою що субо-
ти 4 1/2 доларя, або 9 рублів.
Поодинокі числа по 10 сот.

РУСЛАН

«Вирнеш ми очи і душу ми вирнеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш,
бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Шашкевича

Виходить у Львові по дві
крім неділі руских свят
о 5 1/2 год. по полудні.
Редакція, адміністрація
експедиція «Руслана» при
ул. Оссолинських ч. II (партер)
(фронт від ул. Утхої). Експе-
диція місцева в Агенції
Соколовського в пасажі Гавс-
мана.
Рукописи звертає ся лише
на попереднє застереженя.—
Рекламації неопечатані в
вільні від порта. — Оголь-
шеня звичайні приймаю-
ся по ціні 20 с. від стріч-
ки, а в «Надслівім» 40 іч
від стрічки. Подяки і при-
ватні донесеня по 30 сот.
від стрічки.

Вплив державної ради на розв'язку угорського переселення.

(X) Можливість успішної законодавчої роботи в держ. раді, підготовлена зближенем парлам. сторони на основі ухвалення в п'ятницю внесення п. Штельпеля, буде мати неперечно важний вплив на подальшу угорського переселення. Мадярські верховодники нічого собі більше не бажають, як спинення в австр. держ. раді всякої роботи і чинення §. 14 го, бо тоді очевидно австр. правительству, не маючи підтримки парламентарної, не може з такою силою опирати ся далекосяглим змаганням Мадярів. Спинення законодавчої роботи в держ. раді є отже водою на мадярський млин, а зразом найтяжшим ударом для немадярських народностей в Угорщині, для Славян тамошних, для Румунів і Німців, засуджених мадярськими незалежностями за змагання.

Колиж з держ. раді буде залишена обструкція, коли там буде можлива спокійна, предметова розправа, то австр. парламент може і повинен також висловити свій погляд що до угорських домагань, котрі дуже значно зачіпають також інтереси австрійських країв. Коли бо угорські міністри являють ся на послуханнях у монарха, то не треба думати, начеб вони пильнували лише чисто угорських інтересів, бо такі домаганя, як окремішність і самостійність у-

горського банку, виплати готівкою, цловоторгова самостійність Угорщини, мадярської армії і т. п., доторкують ся вельми інтересів Австрії. Доси кабінет бар. Вінерта встоював дуже рішучо за тими фінансовими, народо-господарськими і політичними інтересами австр. країв, однак слово його тим більше заважить при рішанні таких справ Кораною, наколи за австрійським кабінетом стоїть робота державна рада, котрої однодушний погляд в таких справах може міністер предсідник представити Короні.

Споглядаючи з того становища на згадані справи, треба признати, що промощення дороги до порозуміння між парламентарними стороництвами держ. ради і уможливлене в ній спокійної законодавчої роботи має також велике значіння і вплив на розв'язку і подальшу угорського переселення, а також і для забезпечення важних інтересів австрійських країв перед змаганнями мадярських незалежностей.

На значіння і вплив роботащої державної ради в тім напрямі вказав на понеділковім вічу в Брук над Лизаною б. міністер др. Гессман і зазначив, що Габсбургська монархія може мати будучину лише яко цілість. Мадярські верховодники дуже раді, наколи на рідний австр. парламент загального права виборчого бачить ся лише обструкцією, бо се вода на їх млин, щоби спиняти переведення реформи виборчої в Угорщині. А тимчасом як раз з огляду на немадярські народности, яким грозить зма-

дяршене, повинен кождий австр. народолюбець бажати чимскоршого введення в Угорщині загального права виборчого. Мадярські незалежності змагають до народо-господарської і військової самостійности Угорщини. Сему може оперти ся лише однодушна ухвала держ. ради, і для того треба як найгорячіше бажати, щоби она могла працювати. Християнсько-суспільне стороництво в тім напрямі пособляло все правительству і піддержувало політику в напрямі одинцілости монархії.

Все те стає найкрасшим доказом, яку вагу має не тільки для австрійських країв і народів, але для всієї монархії спосібна до роботи законодавчої державна рада і тому всі стороництва повинні зрло призадумати ся над сими справами, щоби сю законодавчу роботу уможливити.

Політичний огляд.

Австро-Угорщина

Проти язикових предлог внесених в держ. раді, починають Чехи підносити рішучі протести. В Празі під проводом члена кр. відділу Адамка відбув ся зїзд відпоручників чеських рад повітових, на котрім було заступлених 100 рад. Зїзд сей ухвалив одногласно резолюцію проти язикових предлог і зазначив, що рішеня сей справи належить виключно до обсягу чеського сойму. Зїзд домагає ся законного управління язикового питання

Д. Віктор Катрайн.

Віг атеїзму — до ахархізму.

Поучний образок з університетського життя тепершности.

Присвячений усім, кому миле є християнство а особливо будучим академікам.

Передложив з 2-го німецького видання з дозволу Автора і накладні Гердера

в. І. Плавук.

Перша глава.

Від віри — до безвірства,

або:

як прийшло до того, що він став атеїстом.

„Жию між поганями“.
Fürst Bismarck bei Busch.
Graf Bismarck und seine
Leute während des Krieges
mit Frankreich. (I. 1878.
209).

I.

З серцем повним молодечого одушевлення і рожевих надій приїхав в Берлін молодий ученик Альфред Б... Мав якраз дев'ять років і хотів розпочати академічні студії. Найвідповіднішим місцем видав ся йому Берлін, столиця

Прус і Німеччини, сьвятиня німецької науки, осередок німецького способу думання і обичаїв.

В гімназії, що була в його родиннім містечку, вибив ся Альфред з поміж всіх своїх товаришів на перше місце, а з вречини своєї веселої вдачі і чемности був любимцем як учителів так і товаришів.

З гордощами споглядали его чесні християнські родичі на свого першого сина і розрачали ся з ним лише з тяжким болем серця.

„Мій сину“, — промовив працюючись поважним голосом отець, — ти знаєш, що твоє образование стояло нас не мало жертв, але ми се радо поносимо, щоби лише з тебе був чесний чоловік. Для того будь пильний, побожний і чесний, щоби ми колись з тебе діждали ся потіки“.

Мати з слезами в очах припала до свого любимця, а вложивши поцілуй на его чолі, ридючи вимовила: „Альфреде, дитино моя дорога, не забувай на чужині материнських острогок, унікай злі товариства, будь побожний і чемний і не забувай пильно молити ся. Пиши часто до нас, щоби ми знали, як тобі поводить ся. Ти знаєш, як нам прийде тяжко з тобою розлучити ся і бачити, що ти виставлений на так много небезпечностей“.

Альфред аж до слез зворушений, опускаючи батьківський дім, поновив від себе як найкрасніші обітниця.

Ще довго споглядали родичі за своїм сином, аж поки не щез ім з очей. Сусіди, що бу-

ли сьвідками працянця, желали родичам щастя для їх найкрасшими прикметами обдареного сина. І дійсно, високого росту молодець, красних правильних черт лица, з яких відбивала ся невинність і весела вдача, управняв до найкрасших надій.

II.

Так отже став наш Альфред академічним горожанином королівського університету Фридриха Вільгельма в Берліні, сей корони всіх університетів. Уже в гімназії виробив собі був незвичайно високу ідею о університеті.

Він чув, як его учитель похвально висловлювали ся про сей розсадник знаня, що в нім — після їх запевнення — діставали катедру лиш найбільші гевії, що всі галузи людського знаня піднесли до такого степеня, про які в давніших часах не думали. Як его впевнювано, що дня роблять там нові відкриття, або розкривають нові галузи знаня. Один професор сказав раз, що людський дух може лише на університетах увільнити ся з усіх кайданів, віддати ся без перепони дослідам і досягнути найвищий степеня людського знаня.

Тож як природно міг би берлінський університет взнести ся понад всі інші. Вихвало-вано, що зібрала ся там вся наукова німецька сила, умові бистрість і пильність, як в яким осередку, що стремить до найвисших успіхів.

Альфред слухав сего з подивом, а університетський професор виріс в его очах на якесь

поруcae у великім виборі
фірма

АНТІН УВІЄРА

Львів, ул. Галицька ч. 10.

Вовну на сукні і костюми — Вельвети — Плюші

на жакети — Флянелки — Бархани.

Ціни дуже низькі. — 106 (3—10)

Для Духовенства значний опуст.

Послідні новості

блaвaтні для Пaнь

радах повітових, на основі котрого повіт ради самі могли би собі установити мову урядованя. Члени повіт. ради мали би право в обох язиках ставити внесені, але протоколовано би їх лише в мові ухваленій більшістю. — З'їзд признав неможливим закон про окружний поділ Чех внесений в держ. раді і зажадав при заведеню окружних правительств також заснованя найвишого адміністр. трибуналу для судетских країв. Розширене обсягу діланя автоном. властей уважав з'їзд неможливим.

Христ. суспільне товариство політичне засноване недавно в Угорщині, очіми свого часу звіщали, викликало там незвичайне враженя в політ. кругах. Минувшю неділю відбули ся збори сего товариства в Удвард під проводом гр. Сапарого. Перед 10.000 учасниками з всяких верств суспільности вказав гр. Сапарі в промові, що крайня пора завести лад в краю. Се можливе лише на основі загального, рівного, тайного і прямого права виборчого, щоби тем способом пособити інтересам найширших верств суспільности. Відтак обговорював справи парцеляції під доглядом держави, і відносини між роботодавцями а робітниками на християнських основах. Виказав потребу охорони дрібного промислу і справедливої розв'язки національного питання. Всі християни Угорщини бажать правдивої, чесної, християнської політики.

По нім говорив адвокат др. Баранський про християнський соціалізм і комунальну політику, а префект Тома про положеня дрібних хліборобів та інші ще бесідники.

По тім вічу розпочинає товариство свою діяльність по цілім краю, а особливо зверне ся в Словаччину, де доси не мала приступу ніяка незалежна партія, а де вижидают жадібно роботи в християнсько-суспільнім напрямі. Гр. Сапарі обіцяв являти ся на всіх віцах.

З того бачимо, що в Угорщині починає ся рух в христ. сусп. напрямі на добре. Чи не було б се у нас можливе а навіть кінчене?!

Заграниця.

Посеред калейдоскопних змін, які можна бачити в балканських відносинах, в Румунія під розумним правлінням короля Кароля взором невзрушимого спокою і витривалости. В зв'язку з тим стоїть невпинний здоровий розвій усіх галузей політичного і економічного життя. Сей незвичайний поступ, який велить європейській політиці числитися в Румунію, зображений докладно в престольній бесіді румунського короля з нагоди отвореня нової сесії парламенту.

На вступі заявив король, що задачею парламенту є спільна праця всіх суспільних клас над скріпленням економічних і суспільних основ румунської держави. Відносини Румунії до загра-

ничних держав є як найлучші. Своєю діяльністю здобула собі Румунія се, що Европа вважає її важним чинником в європейській політиці. Невтомимо працювала Румунія спільно над тим, щоби заходи держав около удержаня мира удали ся, позаяк мир зарізво як внутрішній лад є кінчними до повного розцвіту народних сил.

Відвідини німецького і австро-угорського престолонаслідника та уділене королеви цесарем Вільгельмом відзнак пільного маршалка, є новим доказом приязних відносин і здобутого поважаня. Для румунської армії милими були відвідини значного числа товаришів оружия з російської армії, які викликали спомини про славу боротьбу о незалежність. Обов'язком Румунії є, щоби для скріплення свого міжнародного становища скріпляла невпинно свою армію, а король є пересвідчений, що парламент попре ті змаганя правительства. Вступлене князя Кароля до армії є доказом нерозривної зв'язи між династиею і армією.

В дальшій тягу зображає престольна бесіда вдоволяюче фінансове положеня і збільшене народних продукційних жерел та підносить кінченість придержуваня тих принципів, які є міродатними від 9 літ при укладаню бюджету і запевняють фінансову рівновагу. Буде виготовлений закон, щоби до тепер непродуктивні запаси державного скарбу сконсолідувати і скапіталізувати, а також закони в справі справедливого р'зділу податків. Дальше предложити правительство проєкт закона в справі пошираня народного промислу. Торговельний договір з Австро-Угорщиною не остане без сумніву без доброго економічного впливу. Також заповідає престольна бесіда поправу комунікаційних і перевозових доріг, яка уможливить рівночасно цілкоміте виіснуваня величавих робіт в отвертій осеню пристани Констанца. Міністер справедливости внесе закони про лучшу організацію судівництва, особливо закон в справі касаційного трибуналу і присяжних судів.

Болгарський король Фердинанд держить ся в своїй політиці практичних зглядів, стараючи ся удержати добрі відносини до Росії і Туреччини, не даючи собі при тім нігде звязати рук. Собраніє узнало велику заслугу короля окло незалежності Болгарії, виславши до него через відпоручників письмо, яко відповідь на его престольну бесіду. При тій нагоді промовив король, підносячи, що Болгарія незвичайно сильно розвиває ся у внутрі і завдяки своему географічному положеню все буде займати важне становище. В надії на світлу будучину Болгарії звизав король підданих до єдности.

Дебату над протоколами покінчило вже собраніє, через що остаточно полагоджено вже справу незалежности. Дебату закінчено подякою для Росії. Міністер торгівлі Ляпчев звизав до удержуваня добрих відносин з Туреччиною, пре-

зидент міністрів відчитав деякі дипломатичні документи, з яких оказало ся поновно, що проголошеня незалежности було виключно ділом езекутивної власти, прийнято через аклямацію турецько-болгарський протокол з его додатками. Також прийнято без дебати через аклямацію російсько-болгарський протокол серед окликів „най живє Росія“!

Державна рада.

На засіданю пос. палати в вівторок дня 30. листопада вела ся дальше розправа над наглыми внесеними що до шкіл народних меншостий.

Пос. Діріх (чеськ. хлібор.) заявив, що внесенє се не має обструкційного характеру.

П. Каліна (чеськ. народ. соц.) доказував, що чеське населенє в дол. Австрії не є напливове але сталє.

П. Томашек (чеськ. соц. дем.) дмає ся, щоби і для робітничих дітей засновувано нар. школи так, як се робить ся для військ. них.

Міністер просвіти гр. Шгірґк вказує переловсім на держ. закон про народ. школи і основний закон, котрий управльненє бажаної справи шкіль оставляє краєвому законодавству. Коли сю справу приймаємо на снові дійсного стану річи, то стан сей не є вдоволяючий, бо від виданя дотичних законів значно розятрили ся народні відносини. Міністер вказує на численні правні способи, які наші зложі адміністраційні постанови признають сторонництвом що до шкіл меншостий. Однак інтересовані не примінують тих способів правних так, щоби прискорити обради в тих справах, а навпаки ще їх проволікають і спинають. Міністер за час короткого свого урядованя і в тих справах завів прискоренє в полагоджуваню.

Досвід учить, що теперішні податкові постанови не вистарчають для потреб на тім полі, і теперішній стан не вдоволяє, отже треба бажати зміни сего стану і тому в признанем годять ся повитати змаганя внескодавців, хоч они не намагали ся дійти до законодатного определєня сего питання. А що нема позитивно определєної предлоги, то міністер думає, що в сій розправі може обмежити ся лише до зазначеня свого погляду, бо не може собі приписувати, щоби з огляду на подрібні трудности сєї справи міг предложити зовсім вдоволяючий спосіб розв'язки.

Над сею справою радили вже не раз найповажніші люди.

Міністер вказує яко найвідповіднішу дорогу до розв'язки сего питання — краєве законодавство. Доси не відомо, хто має повести тягарі фінансові удержаня шкіль меншости, громада, держава, чи край. Міністер достарчить матеріялів для виявленя сєї справи, а комісію, до котрої ся розправа буде відослана, уважати ме яко форум розправи. Там з засторогою компетенції можуть бути обговорені засади, котрі би дали ся уложити законодатно. На тім нерервано розправу. Дальше засіданє сегодня 1. грудня о 11. год. рано.

Кросимо відховити перегплату.

НОВИНИ

— Календар. В четвер: руско-кат.: Авдія; римо-кат.: Бібанні. — В пятницю: руско-кат.: Григорія; римо-кат.: Францішка.

— В справі памятника Т. Шевченкови в Київі. Київський губернатор повідомив председателя об'єданого комітету, що урядити концерт-вечір на користь Шевченкового фонду він дозволяє, але на сцені можна виконувати тільки ті річи — на русийській мові чи на українській—однаково—які перейшли драматичну цензуру при головній управі в справах друку. Тимчасом, як доносить „Рада“, сего концерту не буде, бо ті умови, що пропонував комітетови імпресарію артиста Смирнова, виявили ся некорисними для комітета. Комітет визнав за найкрасше урядити колись концерт на користь фонду самостійно. — Львівське Наукове Товариство ім. Шевченка надіслало вже

ество висшого рода, що з его уст пливе струями непомильна наука і мудрість. Самопонятно, що берлінські професори мали у него значіне о кількі степенів висше, як звичайний університетський професор.

В Берліні хотів Альфред віддати ся природним наукам, а заравом в перших семестрах студіювати філософію. Тож вписав ся на філософічні виклади професорів Фр. Павльзена, Г. Гіжицкого, Дерінга, Е. Целлера; притім слухав природних викладів Гельмгольца, Бастьяна, В. Ферстера і інших, як на се позволяла нагода і обставини.

Розуміє ся, що при такій мішанині і розсіяню не могло вийти нічого доброго; однак Альфред робив то, що робили інші. Не було нікого, хто ним заявив би ся і з огляду на рід і спосіб студій подав бодай в початках правдивий напрям і поділ праці. А се мусіло для Альфреда скінчити ся тим сумнійше, бо палав великою жаждою знаня, хотів всьо читати, що до его предмету належало, а кожде слово професора уважав за пророчню, о чім не можна навіть сумнівати ся.

До того причинило ся ще і се, що він уроїв собі, що всі професори повинні бути віруючими християнами. Він уважав неможливою річию, щоби християнське правительство в християнській державі установляли нехристиянських професорів, а майже виключеною річию уважав, щоби найвищі наукові катедри занимали майже

виключно атеїсти.

На жаль мав нагоду о тім небавом переконатися. Уже в перших тяжнях чув у деяких професорів погляди, що зовсім не згоджували ся з его християнською вірою.

Наслідком сего відкритя було вперед певного рода пригнобленє; описля заволоділо ним певного рода замішанє, яке не може нас дивувати в наслідок необмеженого довір'я, з яким відносив ся до учителів.

А що ему видало ся неможливою річию, щоби всі професори, на яких виклади він ходив, були атеїстами, то думав, що помилив ся і їх не зрозумів. Тож постановив собі се прояснити.

В тій цілі казав собі дати в університетській бібліотеці їх печатно видані писаня, щоби порівнати їх з викладами, яких слухав. І тут небавом переконав ся, що они разом взявши і поодинокі були не лише відпавшими від християнства людьми, але що они були явними атеїстами або богохульниками, то є, они навіть не вірили в єствованє Бога поза сьвітом і в личну безсмертність. Щоби ступати певною дорогою, вписав собі з діл кожного професора кілька місць, де після его погляду було вираженє недвозначно безвірство.

(Дальше буде).

до київського об'єднаного комітету 1 000 карб., призначених Товариством на пам'ятник Кобзареві.

— Про нові археологічні відкриття в Галичі пишуть до „Діла“: Дотеперішній археологічний доробок Шараневича і інших дослідників збагачує ся отсе новими здобутками. Дальші дослідження почав тут перед кількома тижнями п. Йосиф Пеленьський і завдяки його енергії дають вони вже й досі прекрасний результат. На чистих полях між Луквою а Лимницею, на просторони майже одної милі, відкрив п. Йосиф Пеленьський ще вісім таких місць, де колись стояли величаві камінні будови, імовірно церкви, а пробні розкопки в тих місцях відслонували оцілвіші в землі фундаменти. При тім риняк, тесаний камінь, плити поливані емаллю і т. и., що добуває ся при розкопках, позвалає з цілою певністю здогадувати ся, що храми ті походять зі стародавньої доби XII.—XIII стол. Крім того найшли ся два цвинтариска, де стояли церкви деревляні. Копаючи в тих місцях, попадало ся на останки кістяків християнських мерців, положених лицем до сходу. На ший якоїсь молодого жінки оцілвіші рештки пишного намиста, зложеного на переміну з маленьких на 2 см. хрестиків, вирізу аних з різнокольорового каміня і скляних кораликів. Мабуть однимим пам'ятником княжого Галича є колишня церква св. Панталеймона 3 км. за містом на високій горі над крутим берегом ріки Лимниці, перероблена відтак на костел св. Станіслава при котрім містять ся польський кляштор Францісканів. На одній стіні того костела чи властиво церкви відкрив п. Йосиф Пеленьський під верствою вапна і танку старинний напис скорочуваною кирилицею, зложеной в приближеню з 35 слів. По обчищеню показало ся, що все такі відчитати той напис в цілости не легко, не так ізза его давнини, як більше через те, що при обновлюваню камінних стін, напис посічено і дуже ушкоджено. З яких слів можна догадувати ся, що ся камінна грамота подає вістку про якусь історичну подію з окупацій Галича польськими військами. Бля тойж церкви, а нинішного костела св. Станіслава, на лі віч о яких 10) кроків знайшли ся яксь фундаменти на 135 м. широкі, подібного складу, як і під церквою св. Панталеймона. Їх відкопано здонж на 8 метрів. На разі ще не знати, що означають ті фундаменти. Передусім треба їх ширше розкопати і ліпше пізнати, а тоді викаже ся, чи належать они до якого другого храму в тім місці, чи до якого иншого забудованя. На те треба би перевести широкі розкопки як в тім, так і в других місцях. З огляду на нововідкриті обильне жерело для студій над старинним Галичем і его історична потреба таких розкопів являє ся конечною і наглою. — Ф. В.

— З Анад хору „Бандурист“ у Львові. На загальних зборах Тов-а „Академ. хор „Бандурист“, які відбули ся дня 29 листопада с. р. вибрано отсеї видлі на рік адміністраційний 1909/10: Голова, тов. Гойвнович Володимир, студ. філь.; місто голова, тов. Козак Володимир, студ. пр.; дирігент, тов. Артимович Петро, студ. пр.; місто дирігент, тов. Неділка Володимир, студ. пр.; секретар, тов. Черкавський Олекса, студ. пр.; касиєр, тов. Гузар Роман, студ. пр.; бібліотекар, тов. Оренчук Василь, студ. пр.; виділовий, тов. Божейко Юліян, студ. мед.; заст. виділ., тов. Федусевич Мирон, студ. фільос.; комісія люстраційна тов.: Микетей Гриць, студ. фільос., Кузьмович Ярослав, студ. політ. і Вахвянин Данило, студ. прав.

— Замах на офіцерів генер. штабу. Передвступне слідство проти трітєля Адольфа Гофріхтера вже скінчене Цивільні власти, се є поліція, перадали всі акти військовому суду, який веде дальше слідство проти увязненого. Гофріхтер поводить ся у в'язниці первово. В неділю рано зажадав лише кави і папіросів і се єму принаєсено. Обід доставляють єму з реставрації. Пера і паєру не дали єму, коли зажадав. До купна шапірографу признав ся і заявив, що спалив его, бо був незадалий Головно розходять ся тепер розслідити, звідки Гофріхтер взяв цянкалі. Апткар Рісбергер з Лінцу доніс, що перед трома тижнями хотів якийсь жовнір купити у него більшу скількість сеї отруї і приніс був лист з підписом офіцера, але назвиска его він не змігь. Рісбергер не продав цянкалі. Говорять, що в війск. інституті географічним пропала недавно більша скількість цянкалі. Можливо, що Гофріхтер підмовив кого до тої крадежи. Довісліджєня трітєля причинив ся найбільше один з его товаришів в Лінцу, офіцер 14. п. піх., який дістав був від Гофріхтера коробочку з якимсь фіглярним дарунком а імянина. Ту коробочку прислав був той офіцер виденській поліції. Коробочка була така сама, як ті, що містять отрую. За викритє злочинця власти визначили були 2.000 К нагороди, але що викрив его офіцер, то яко військовий нагороди не дістане. Жінка Гофріхтера, з якою він перед несвонна шіроку подружжє ся, дізнавши ся про увязненє мужа тяжко занедужала.

— Житомирська „Просьвіта“. Газета „Волинь“ дав дуже сумну характеристику Тов-а „Просьвіта“ в Житоїрі. Членів тов-о має 80, а членську вкладку за сей рік заплатило 20. „Просьвіта“

має дозвіл на читальню, але відкрити її не може, бо нема за що. Часописи, що надходять до „Просьвіти“, лежать нерозрізані тижнями і місяцями. Один реферат, читаний року 1907, Шевченкове святі та маскарад. — От і все, що зробило товариство за три роки. Так пише „Волинь“.

— Намір масового отроєня. З Верден у Франції доносять, що на тамошний швадрон 8. полку гварієв доканоно замах витроєня всіх цянкалієм. Хтось невисліджений досі вкинув до зупи сю отрую, але від неї так було чути зупу, що ніхто з жовнірів не хотів єї їсти. Полковий лікар ствердив, що зупа була затроєна, і хто був би єї найв ся, був би вивав трупом. Підозріне паде на одного з підофіцерів, у якого найдено цянкалі. Він повичив був у одного з жовнірів 150 франків і надіав ся, що его отруїть, а тоді і грошей не буде потребуєв віддавати.

— Негад йна смерть. В Перемишлі помер вчєра ненадію на удар серця дивізіонер Генрих Авліх. Підчас проїздки верхом на конях в товаристві свого сина почув Авліх біль в грудьох, приїхав скоро до гарнізонного шпитала, щоб там уділено єму лікарської помочи, але лєдвизасів з коня, упав мертвий на землю.

— Смерть в костелі. Оноді помер в костелі в Сокалі о. Ян Яворський, катехит учит. семінарії. Смерть заскочила его ненадію в костелі перед престолом, в хвилі, коли мав повинчати молоду пару. Смерть наєтупила наслідком удару серця.

— Кадет-шпігун. Повторєна нами та иншими часописями вістка про арештованє коло Бродів якогось кадєта кр. оборони, підозріного о шпігунство, є, як доносять, неправдива.

— Голуб фотограф. Невтомима людска думка, придумєє щораз то нові винаходи і уліпшенєя, що спричинюють поступ людскости. До таких нових винаходів належить і ужитє голуба до фотографованя. Се прямо видає ся нам неімовірним, а прецінь оно так є. На сю гаєку вивав профєсор Німець др. Найероннер. Переконавшись, що голуб потрапить удержати на собі вагу 7 і пів декаграмів, ршиєсь ужити его до фотографованя, приладив фотографічний апарат, ваги 6 декаграмів, але такий, що автоматично сам фотографує, привязав голубови під шию, щоб було єму вигіднійше літати і пустив его до лєту. Голуб по якімєсь часі вернув до дому і приніс цілу низку всяких знімок фотографічних з тих місць, куди голуб перелітає. Сєм цікавим винаходом занялись власти військові, бо для них він має незвичайно велику вартість. Пізнати протязникьви кривости ворога з фотографічних знімок птаха, якого дуже тяжко нєстрїляти є незвичайно важною річею.

— Тєлескоп. Доносять, що проф. Ернєст Румєр з Берліна найшов прилад до переносєня образів на віддалі при помочи електричного дроту. Був би се епохальний винахід, єсли би вістка про него була правдива. Але було вже тільки подібних винахідників, а якоєсь нічого про них більше не чувати. Навіть збанкрутований Шєпанік мав щєсь подібного винайти і заповідав виставити се на парискій виставі, а тимчасом була ся звичайна „каєзка“. Поживємо — побачимо, а бодай почувємо.

— Др. Кук — збожеволів? Коли прийшла від др. Кука перша вістка з Гренляндії, що він відкрив північний бігун, цілий сьвіт в подивом писав про него і славив сего „героя нового времени“. Потім дав про себе знати другий сьмілий подорожник по північних ледах, Пірі, який сказав, що він перший станув на півн. бігуні і не найшов там слідів Кука. Перед учєними і неучєними стануло велике питанє: Кук чи Пірі? Оба почали доказувати своє відкритє півн. бігуна, видали описи подорожжє, обцали предложити наукові докази, сьвідчили ся Еєкмосами і взаїмно себе очєрнювали. Очевидно, хто з них хитрійше взяв ся до того діла, хто мав більше приятелів і побіхувачів, той виліз на верх, а другого побив. Щєтє мав Пірі, а Кук програв. Найшов ся др. Паркер, який був давнійше приятєлєм Кука, а потім став на него ворогувати. Др. Паркер оголосив, що др. Кук збрєхав вже раз публично, що був на вершкє гори Мєк Кінлі, а тимчасом перед ним признав ся, що там не був. Др. Паркер виснуєв з того, що і на північній бігуні Кук не був, а що Кук так говорить, отже має манію брєхати, не є нормальним чоловіком, а є збожевільним. Др. Кук отже збожеволів — так пише американська прєса, не знати лише чи з переконаня, чи підмовлена, чи підплачена. Донєсєно навіть, що др. Кук утік з сорому з Америкє до Італії, однак сєму заперечєно. Пірі царює тепєр яко одинокий володар північного бігуна.

— В справі розсліджєня циганської історії. Загальноє звієно з історії, що Цигани живуть від давних віків розкинені майже між всіми народностями землі. В найновіших часах стрічаємо їх або як стало осілі родини або як кочуючі групи в Персії, в північній Африці, малій Азії, а також і в Америці. В Европі живуть они майже у всіх державах. До Німєччини прибули они дєсь около року 1417. Почавши від середних віків аж по нинішний дєнь не могла жадна краєва власть

ані поліційні розпоряджєня держави прогнати сих чужинців. Історії Циганів не вдало ся до тепєр докладно вислідити ще майже жадномує історикови. — Про походжєне Циганів не можна скавати нічого позитивного. Цигани мали би після своїх власних висказів походити з Єгипту. Висліджєне циганської мови найбільшими учєними 19-го столітя виказує замітні сліди індійської мови. Крім мови їх і єї родів розсліджуєно етнологічно і фольклористично всі признаки сєго народу і вже чимало праці німєцких і инших сучасних учєних знатоків посьвячєно циганському розлідженю. В найновіших часіє завдав собі великого труду около розсліджєня циганської історії учєний Брєполь, який написав в сій справі брошурку під заголовком „Die Zigeuner nach Geschichte, Religion und Sitte“. Автор опирає ся в сій брошурі на своїх власних досьвідах, які він набуєв підчас наукової подорожжє через села угорських Циганів. Брєполь згадує про брєхливість Циганів зглядом других, їх пошану зглядом своїх родимців і взагалі всі їх моральні прикмети. Після єго думки Циган не має найменше релігійного понятя о якімсь висшєм єстві. Брєполь згадує також в своїх виводах про циганський практичний католицизм — і заявляє, що з практичних зглядів Цигани уважють себе між християнами православними або католиками.

— Влом до староства. З Рави рускої доносять, що оноді в ночи вломали ся там до староства невисліджені досі злочинці і украли декі акти. Говорєно, що пропали також мобілізаційні пляни, але староство сєму заперечило.

Оповідки.

— Філія Р. Тов-а педаг. в Заліщицах скликуює надзвичайні загальні збори на дєнь 9. грудня с. р. на год. 1½, по полудни до Заліщик до салі „Рускої Бєсїди з отсеїм порядком дєвним: 1) Фінансовє положєне бурсє, 2) приготовляючий курс до середних шкїл, 3) курсє анальфабєтєв, 4) внесенєя членів. О числену участь просить — Видіт.

— З Перемишля. Театр львівського „Сокола“ даєтє в неділю дєня 5. с. м. в салі „Народного Дому“ в Перемишлі предствєленє: „За батька“ історична драма в 5 діях Б. Грінченка. Початок о 7 год. вєчєром.

— З Перемишля. Заходом молодіжжє україн. Інститута гімназ. в Перемишлі відбудуть ся ві второк дєня 7. с. м. в салі „Народного Дому“ вєчєрниць в чєсть Маркіяна Шашкевича і Івана Котляревського. Початок о 6½, вєчєром.

— Земля на продаж. Повітовий суд в Зборові розписав на дєнь 15. грудня ліцитацію двох реальностей: одної в Зборові, яка обнимєє 160 моргів ґрунту в господарських будинках, оціненої на 225.479 К (найнижша ціна 150.316 К) — а другої в Млинківцах-Грабківках зі 110 моргами, будинками та інвєнтарєм, оцінена на 144.680 К (найнижша ціна 96.440 К).

— Комісія інформаційно-лекційна приймає зголошенєя лекцій і занятя у Львові і на провінції. Товариство буде старати ся поручати самих солідних товаришів. Адреса: „Академічна Поміч“ у Львові, Зиблікевича 3.

— Подяка. Erste Bukowiner Pachtgenossenschaft in Radautz г. G. m. b. H. уділило на фонд будови рускої кат. церкви в Радівцях суму 500 К з нагоди купна реальности від Вн. Уєстияновича. Подаючи отсеї факт до прилюдної відомости складаємо Хвальному Товариству як найгорячійшу подяку за те, що уділила жертву рускої кат. громаді Радовецької на цілє, до якої стрємить з усіх сил вже около 80 довгих літ. Бажаючи Славному Товариству як найкрасшого розцвіту та найуспішнійшої діяльности остаємо з глибоким поважанєм. За рускої кат. громаду в Радівцях: о. Юліян Кисілевський, завідатель парохії, Пилип Григорович.

Замітки язикові

написав Іван Верхратский.

Коло р. 1862. почалось у нас в Галичині „Україньство“. Панувало тоді у нас скрізь „язичє“. „Старорусини“, були сєме in floribus. „Україньство“ мусіло тяжко пробиватись. Перші починанєя щирої народної письменности початі за Маркіяна Шашкевича були вже так присипані новими, хоть і марними літоростями „язичє“, що ті перші починанєя лєдво вже мож було дослідити. Термінологія була найчуднійша в сьвітї: окрім і побіч російської, головню польска — стиль, спосіб виражєня вялий і польський а по части німєцкїй. Молоді люди, що взяли голосити новий напрям в язичі, були, правда, дуже горячі, але слухно кажучи і самі не вмїли добре язика а імяєно в термінології сварили ся самі з собою, хотїли писати по народному, але мимоволі всувались в язичю уживані вирази російські або польські, та як російські були

незвичайно довгі, невидігні, так часто брали вирази польські, котрі звичайно були коротші і легкіші від виразів російських для наших Русинів. З початку все вживали правописи етимологічної, хоч і уявляючи собі по можливості фонетичну руску (вовкъ, вонна, вѡвца, повный, водѣ, писавъ і пр.), але небагатом почато писати фонетикою або, як тоді говорено, „Кулішівкою“. Поодинокі статі в „Вечерницях“, а по закриттю тої часописи „Мета“, „Нива“, окрім деяких книжочок, видавались фонетикою. Але такі хоч про народний, руский (український) язик говорено багато, хоч часто без помилованя осуджувано неприродний і мішаний язик „старорусинів“, самі „народовці“ з початку мало що язиком рижнилися від „старих“. Термінологія була все дуже заклокнана, брана з термінології „старорусинів“, або не раз дуже чудно творена. Годі мені забути, коли то в одній статі „Правди“ слово скількість тодішній редактор мимо заперення, що нічо не змінить, перекрутив на „илькість“! Нам тепер се видасть ся незвичайним, як можна було скількість перемінити на „илькість“ і глядати в сім якогось відзначеня, тим більше, коли „илькість“ абсолютно в рускім нічога значити не може. „Количество“ не наше слово; тож автор поклав нове слово, але тодішній редактор „Правди“ се слово, думаючи по польськи, ілощ перемінив на „илькість“! Оно то і сьмішно, що про одне слово скрізь у час тепер уживане так широко розписуємо ся, та про одну статю так розводимо ся; та тепер оно інакше, ніж тоді, де скрізь народовці писали „количество“, де по руски печатано скудно а статя хотьби і маленька, заключаюча хотьби кілька нових чистих виразів мала своє значеня. В кождім случасю се справди показує, як мало знали тодішні народовці народний язик, коли навіть деякі редактори таке звичайне слово як скількість писали „количество“ або ще гірше „илькість“. Поволи, дуже поволи поодинокі вирази термінології зміняли ся на народні. Нові народні вираженя звичайно з самого почину стрічали непривітний приєм, але з часом таки вдомалилися ся. Декотрі однак вирази удержали ся довго так на пр. рос. средство, знаток, пощочина (з рос. пащечина)... а по части ще і доси, хоч маємо слова: середник, знатець (знатель), полічник. Декотрим старшим народовцям ті слова видають ся рускі, що однак не єсть. „Средство“ єсть слово чисто російське, також „знаток“, „пащечина“.

„Насѣкоміи“ так писали наші старорускі. Народовці з початку уживали того слова, однак почували, що се не наше. Найшло ся слово народне (уживане і коло Львова) комаха, дуже добре, тож почали єго вживати. Та декотрі народовці не допустили російського слова і доси, не знаючи, що се слово повстало єдино на рос. ґрунті, єсть штучно утворене після лат. insectum, насѣкомое. Руске комаха не впорівняно лучше, а до того жаве, чисто народне слово, слово так гарне, якого інші Славяне нам позазавдувати можуть. Лише уперті, старі народовці можуть уживати „насѣкомі“, не соромлячись засьмічувати нашої народної мови*).

На польське posadzki кілька раз в часописах найшов я чудовищну форму „посацки“. По кров підлоги зове ся поміст; если іде о поодинокі таблі покрива, то сказати-б: мостина, помостина, помосток, отож plur. мостини, помостини, помостки.

Іменно у старших наших народовців находимо з польського схоплене слово „справоздане“, а також подібно утворене „справоздавец“ — і тих слв так уперто держать ся, що годі їх переконати, щоби писали звіт, звітник. Нехай буде так, до чоґо ми увикли тай годі, хоч застановившись докладнійше, легко моглиб поняти, що „справоздане, справоздавец“ зовсім не здалі для нас слова.

„Грисік“ так нашим старим народовцям любе, що з ним розлучитись не можуть. На — ік в рускім нема слова; у люду чув я грисочка. Але може бути така руска форма того виразу властиво взятого з язика німецького: грисок, genit. гриску. Если подумаємо, що тепер пишуть у нас дуже зарозумілі літерати „посацки, справоздане, грисік“, думаючи тямі словами обогачувати (!) наш язик, то пізнаємо, що по тільки літах не багато уліпились відношеня язикові від того часу, коли писали „илькість“. І справди велика се хвала для нас, коли навіть редактори різних часописий оказують таке знаня нашого язика.

* Комаха належить до корія гам; порів. старослав гъмыжь insectum, словенск. gomaz, чек. hmyz insectum; Комахи = wimmelnde, sich stark vermehrende Tiere. У Поляків єсть owad (старос. обадъ кор. бод, бости, stechen; у Русинів оवाद (tabanus) властиво: insectum purgens; в книжках узагальнено: insectum. Росіяни власного, народного слова на insectum не мають „Насѣкомое“ єсть штучно утворене. I. B.

Замість як-так мноґі в старших пишуть „так-як“. Вправді тепер лучає ся частійше правдиво так, як має бути. Але ще і тепер стрічаєсь: „так зі сторони єпископської консисторії в Перемишлі, як зі сторони староства в Жовкві; так що до мови, як і змісту; так учителі, як і родичі; так на правительстві, як і на парламенті, так день, як ніч, і пр. місто: як із сторони єпископської в Перемишлі, так із сторони староства в Жовкві; як що до мови, так і змісту; як учителі, так і родичі; як на правительстві, так на парламенті; як день так ніч.

(Дальше буде.)

Надіслане

(На сю рубрику редакция не відповідає).

ОКУЛІСТ

Др. Ярослав Трушкевич

ординує від 1. листопада 1909 в СТАНИСЛАВОВІ, ул. Себієкого 20.

Гомеопат Др. Дорнфест

ординує

Львів, ул. Сикстуска ч. 14.

лічить всілякі недуги, також застарілі гомеопатичною методою. Електротерапія, масаж, радіотерапія. Брошурки „Спосіб ліченя“ за присланем 1 К 20 с в марках. 105(3-10)

Телеграми

з дня 1. грудня.

Льондон. Daily Mail доносить, що здоровля російської царії знова погіршило ся. Царія терпить нервово, привиджують ся їх страховища і не пізнає людей.

Петербург. Поліція арештувала тут на популярнім викладі всіх присутніх, а між ними одного думського посла. Виклад не був донесений властям і звідси поліція і дозріває учасників о анархістичний заговор.

Петербург. З Манджурії доносять, що Япанія горячково оружать ся проти Росії. Япанські купці, перебуваючі в Росії ліквідують свої інтереси і виїждять. В російських військових кругах начальних відбувають ся безнастанні наради в тій справі.

„Przegląd Krajowy“

dwutygodnik polityczny, społeczno-ekonomiczny i literacki o kierunku demokratyczno-krajowym, poświęcony przedewszystkiem sprawom kulturalnym Ukrainy.

Передплата „Przegląd-у Krajow-ого“ виносить в Галичині: річно 18 К, піврічно 9 К, чвертьрічно 4 К 50 с.

Адреса Редакції і адміністрації: Київ, Фундуклівська ч. 10, м. 14.

Colosseum

в пасажи Германів

при ул. Соняшній у Львові.

Нова сензаційна програма

від 16. до 30. листопада 1909.

Щоденно о 8. год. вечер представлення. В неділі і свята 2 представлення о 4. год. по пол. і о 8. год. вечером. Що п'ятниці High-Life представлення. Білети вчаснійше можна набути в конторі Пльона при ул. Кароля Людвика ч. 5.

Кураційний і дезеровий ви-оград,

найкрасшої якості, з великими ягодами, солодкий, щоденно свіжий з пня, 5 клгр. — 3 К. Мід природний чи стий 5 клгр. 6 К 50 с.

L. Altneu, Versecz 4, Ungarn.

89 (15—15)

Для прикрашеня

комхат і Читалекь!

ТАРАС ШЕВЧЕНКО в домовині і МОГИЛА ШЕВЧЕНКА над Дніпром

Картини Сластьона виконані в артист. інституті Ангера у Відні у величині 24+30 см. можна набути в книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, Ринок ч. 10; за 80 сотиків без пересилки, за 1 К з пересилкою (franco). Прибуток з ровпродажи жертвував радн. Ол. Барвінський на пам'ятник Т. Шевченкови в Києві.

5.500

нотаріяльно потверджених свідощтв від лікарів і приватних людей докажуть, що

КАЙЗЕРА

Цукорхи на груди

з трема яличками.

Найскорше усувають

Кашель

хрипку, замулене, катар, дихавицю і коклюш.

Пакет 20 і 40 сот. Доза 80 сот.

Дістати можна у всіх аптиках.

90 (6—24)

Телефон 788. — Конто щадниці поштової 25.261.

Товариство взаїмних обезпечень

„Дністер“

у Львові, ул. Руска ч. 20. (власний дім).

приймає обезпеченя будинків, збіжа і знарядів господарских, від шкід огневих під корисними услівами,

числить умірковані премії за обезпеченя,

ліквідує шкоди безпроволочно по пожарі,

уділяє обезпеченим членам з річної надвижки звороти.

За рік 1908 припадає на користь членів зворот 15%.

Поліси „Дністра“ приймає при позичках Банк краєвий у Львові і в Чернівцях, Галицка Каса Ощадности, Руска Щадниця і інші каси ощадности.

Через „Дністер“ можна асекуровати ся на житє в Товаристві взаїмних обезпечень в Кракові. Інформації до обезпечень уділяють агєнції „Дністра“.

Зголшеня письменних господарів о агєнцію приймають ся тільки з таких громад, де ще не робить инший агєнт „Дністра“.

Фонди „Дністра“ 31/12. 1908 виносять: Фонд резервовий і резерва премій К 1,865.540.—; инші фонди К 458.564.—; разом К 2.324.104.—

Канцелярії Товариства отворені для сторін від год. 8—3.

